

BOUWEN MET VEEL AANDACHT VOOR WELZIJN IS PER 100 KILO MELK €0,60 TOT €1 DUURDER DAN DE HUIDIGE STANDAARD. EEN **BETER SALDO COMPENSEERT DE MEERKOSTEN.**

Meer investeren in koeienwelzijn loont

rundveehouderij

E 8

WELZIJN van koeien staat hoog op de politieke agenda. De nieuwe Welzijnswet is onlangs behandeld in de Tweede Kamer. Daarin is ook het welzijn van koeien een belangrijk punt, ook al ligt er nog weinig concreets als bijvoorbeeld stalmaten. Welzijn is ook bepalend voor een goed resultaat.

Er worden veel nieuwe stallen gebouwd, maar lang niet allemaal met voldoende aandacht voor het welzijn van de koe. Dat is ook niet verwonderlijk bij prijzen die kunnen oplopen tot meer dan €5.000 per koe. Een stal voor 120 koeien kost dan al snel €500.000 of meer. Dan is de verleiding groot om te besparen op looppaden en ruimte voor ligboxen. 'In de oude stal voldeden boxen van 1,10 meter breed ook prima', is dan de gedachte. Goedkoper bouwen kan ook een

voorwaarde zijn om de financiering erdoor te krijgen.

Kijken naar kosten per kilo melk

Bij nieuwbouw is er vaak de neiging om te kijken naar de kosten per koe en de uiteindelijke totale bouwsom. Volgens Andries Jan de Boer van Accon AVM Accountants moet je juist naar de kosten per kilo melk kijken. Afhankelijk van de uitvoering kost een nieuwe stal al gauw tussen €3.000 en €5.000 exclusief btw per ligplaats, exclusief jongvee. In de tabel is berekend wat de jaarkosten zijn voor een nieuwe ligboxenstal op basis van drie basisbedragen per koe: €3.000, €4.000 en €5.000. In de laatste kolom staan de extra jaarkosten van €750 hogere bouwkosten per koe. Deze €750 is een indicatie van de meerkosten voor een stal die optimaal is gericht op welzijn van

'Let op stressvrij afkalven, perfecte ligboxen en veel ruimte'

Volgens Joep Driessen van adviesbureau Vetvice bepalen drie aandachtspunten in grote lijnen het welzijn van de koe. Een stressvrije afkalflijn, perfecte ligboxen en veel ruimte voor koeien om te lopen en te liggen. In veel koeienstallen mankeert daar volgens hem nog van alles aan en wordt bij nieuwbouw een slechte afweging gemaakt van kosten en baten.

In de Nederlandse stallenbouw wordt bovendien nog steeds gewerkt met verouderde normen. Een boxbreedte van 1,10 meter kan gewoon niet meer volgens Driessen, dat

moet minimaal 1,25 meter zijn. De lengte van de box is minstens zo belangrijk, die bepaalt of een koe makkelijk kan gaan liggen of opstaan.

3,25 à 3,50 meter lang

Een box aan de muurzijde moet 3,25 tot 3,50 meter lang zijn (zie www.vetvice.nl/nl/ligboxen of www.koesignalen.nl). Beter is het nog om de muren weg te laten. „Onnodig en daardoor te duur.” Onjuiste maten zijn de oorzaak van veel problemen, omdat koeien zich bezeren en uiteindelijk te weinig vreten en rusten.

Elke koe moet een

vreetplek hebben, stallen met onvoldoende vreetruimte kosten gewoon geld. „Je ziet dat in Noorwegen en Denemarken”, vertelt Driessen. „In stallen met vier rijen boxen en maar één voergang haalt een groot deel van de vaarzen het eind van de eerste lactatie niet eens.” De 5 tot 10 procent beste bedrijven scoren goed, met weinig kreupele koeien, weinig koeien met drukplekken en verwondingen, en een goede pensvulling en glans. Dat zijn de bedrijven die goed hebben nagedacht over inrichting en maatvoering van de stal.

de koe, op basis van normen die Vetvice (*kader*) hanteert: ruime boxen en looppaden, voldoende plaats aan het voerhek, koematrassen of diepstrooiselboxen (lieftst zand) en aparte ruimtes voor droogstaande en verse koeien.

Er is gerekend met afschrijving in 30 jaar, 5,5 procent rente over gemiddeld geïnvesteerd vermogen, 1 procent kosten voor onderhoud en verzekering. Bij bouwkosten van €3.000 per koe komen de totale jaarkosten per koe dan op €210 exclusief btw. Bij gemiddeld 9.000 kilo melk komen de jaarkosten op €2,30 per 100 kilo melk. Voor de stal die €5.000 per koe kost, zijn de jaarkosten €370 per koe ofwel €4,10 per 100 kilo melk.

Meerkosten van €750 per koe voor welzijn leiden tot extra jaarkosten van €53 per koe, dat is €0,60 per 100 kilo melk.

Goed kijken naar bouwkosten

Investeren in welzijn verhoogt de kosten. Dat moet natuurlijk wel worden goedgemaakt. Volgens Andries Jan de Boer zijn er op vrijwel elk bedrijf genoeg verbeter-

FOTO: TON KASTERMANS

Veel licht en ruimte zijn goed voor het welzijn van koeien. Ruime ligboxen en een goede boxbedekking maken de stal duurder, maar verhogen het saldo.

punten om dat terug te verdienen.

Dat begint al bij de bouw van een stal. Kosten niet maken geeft de beste start. In Nederland wordt relatief duur gebouwd; bij verschillende delen van de stal kan naar goedkopere alternatieven worden gekeken. Denk aan eenvoudigere zijwanden, goedkopere dakconstructies, of aan een voerhek met buizen in plaats van een zelfsluitend voerhek. Mestopslag buiten een stal met dichte vloeren is goedkoper dan een volledig onderkelderde stal. Afhankelijk van de omstandigheden op het bedrijf scheelt dat laatste al gauw €15 per vierkante meter. Heien leidt tot hogere bouwkosten waar je niet omheen kunt.

Beter saldo en lagere arbeidskosten

Op bijeenkomsten over stallenbouw zijn er ook boeren die claimen met een overbezette stal toch bovengemiddelde resultaten te halen. Volgens De Boer is dat inderdaad mogelijk, maar zijn stelling is dat het dan met een normale bezetting

nóg beter kan. Voor veel boeren is er nog veel te verdienen op saldoniveau. Dat begint met de post omzet en aanwas. Gemiddeld was die in de afgelopen jaren goed voor rond de €3 per 100 kilo melk. In een stal waar op welzijn is gelet, is het aantal kreupele koeien lager en ligt het vervangingspercentage lager. Met een lagere afvoer van wrak vee en eventueel een hogere afzet van gebruiksvee, is daar volgens De Boer zomaar een halve euro per 100 kilo melk te verdienen.

Voerkosten liggen gemiddeld op een niveau van rond de €6 per 100 kilo; met de huidige hoge voerkosten is het al gauw rond de €7 tot €8 per 100 kilo melk. Koeien die meer liggen omdat ze de boxen prettig vinden, zetten het voer efficiënter om en produceren dus meer melk per kilo voer. Een halve euro besparing op de voerkosten is dan zeker mogelijk. Kosten voor diergezondheid en fokkerij (gemiddeld rond de €1,80 per 100 kilo) kunnen ook omlaag. Het houden

Jaarkosten tussen €2,30 en €4,10 per 100 kilo melk

jaarkosten per ligbox en per 100 kg melk, in €, exclusief btw

bouwkosten	3.000	4.000	5.000	750 extra
afschrijving	100	135	170	25
rente (5,5 %)	80	110	140	20
onderhoud en verzekering	30	45	60	8
totale jaarkosten per ligbox	210	290	370	53
jaarkosten per 100 kilo melk*)				
exclusief jongvee	2,30	3,20	4,10	0,60
inclusief jongvee	3,40	4,65	5,90	0,90

*) op basis van een gemiddelde melkproductie van 9.000 kilo per koe

bron: Accon AVM

Op basis van indicatiebedragen voor bouwkosten is een stal met aandacht voor de nieuwste normen voor welzijn (rechts) al gauw €0,60 tot €1 per 100 kilo melk duurder.

van dieren in strohokken direct voor en na het afkalven geeft minder problemen met afkalven en een betere start van de lactatie. Koeien zonder klauwproblemen die bovendien op een voldoende stroeve vloer lopen, laten de tochtigheid beter zien. Dat scheelt kosten vanwege verminderde vruchtbaarheid. Arbeidskosten kunnen vooral omlaag door minder behandelmomenten van probleemkoeien. Bovendien verstoren de probleemkoeien de arbeidsplanning op het bedrijf; die arbeidsplanning is vooral op de steeds grotere bedrijven belangrijk.

Al met al lijkt een saldoverbetering van €1 tot €2 per 100 kilo melk zeker haalbaar, nog los van de besparing op arbeidskosten. Arbeidsbesparing tikt vooral aan op bedrijven die vreemde arbeid inzetten. Daarmee zijn de meerkosten voor welzijn van minder dan €1 per 100 kilo meer dan terugverdiend.

Kwaliteiten te gelde maken

Bij nieuwbouw is het vooral belangrijk om de ontwikkeling van het bedrijf op de langere termijn goed mee te wegen. Daarbij speelt het welzijn een steeds grotere rol; het bepaalt mede het resultaat. Volgens De Boer moet een melkveehouder bij nieuwbouw niet beslissen op basis van de laatste €100.000. Overmatig verwennen is echter ook niet nodig. Centraal staat dat boeren goed in de gaten houden dat ze hun managementkwaliteiten ook te gelde kunnen maken. De stal moet dan niet de beperkende factor zijn.

Wim Esselink